

การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย
และชนเผ่าฮานีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย
The Cultural Comparison on The Beliefs and Local Costumes Between
Akha Hill Tribe in Thailand and Hani Hill Tribe in

❖ *Li Houjie* ❖

การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮานี ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

The Cultural Comparison on The Beliefs and Local Costumes Between Akha Hill Tribe in Thailand and Hani Hill Tribe in

❖ Li Houjie¹ ❖

❖ พัทธินทร์ บุรณะกร² ❖

บทคัดย่อ

งานวิจัย การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮานีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮานีของสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮานี ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยคือ หมู่บ้านปากกล้วยอำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ประเทศไทยและหมู่บ้านเจียหยิน (甲寅 Jiǎ y ì n) อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือประชากร ชนเผ่าอาข่า ในหมู่บ้านปากกล้วยอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย จำนวน 20 คน และ ชนเผ่า ฮานี ในหมู่บ้านเจียหยิน อำเภอหงเหอ มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 20 คน

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า วัฒนธรรมด้านการแต่งกายชนเผ่าฮานีในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เสื้อผ้าที่นำมาสวมใส่ ได้จากการทอขึ้นใช้เอง และนำมาประดับด้วยเครื่องโลหะเงิน สีที่ใช้เน้นสีดำ ซึ่งมีความเชื่อว่าสีดำเป็นสีแห่งชีวิต เป็นสิริมงคล ส่วนการแต่งกายชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 แบบ ตามกลุ่มของอาข่าคือ แบบ “อุโล้อาข่า” แบบ “โลมีอาข่า” และ แบบ “ผาหม้ออาข่า” ซึ่งการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าทั้ง 3 แบบ ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เสื้อผ้าที่นำมาสวมใส่ ได้จากการทอขึ้นใช้เอง และนำมาประดับด้วยเครื่องโลหะ ซึ่งการแต่งกายของทั้งสองชนเผ่าจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก ความเชื่อในเรื่องการแต่งกาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสีของเสื้อผ้า หรือเครื่องประดับเครื่องแต่งกาย ก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจากประวัติศาสตร์ของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย ก็คือชนเผ่าฮานีของจีนที่ได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ดังนั้นวัฒนธรรมต่างๆ จึงเป็นวัฒนธรรมร่วมกัน อาจมีความแตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งเกิดจากลักษณะของภูมิประเทศที่ต่างกัน แหล่งวัตถุดิบในการนำมาใช้จึงมีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ : วัฒนธรรม, ชนเผ่าอาข่า, ชนเผ่าฮานี, ความเชื่อ, เครื่องแต่งกาย

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

² ดร. อาจารย์ที่ปรึกษานิตยนิพนธ์หลัก หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

A Comparative Study of Ethnic Groups Culture: the Akha in Thailand and the Hani in the People's Republic of China in Terms of Beliefs and Costumes

LI HOUIE

This research aimed to study the beliefs and clothing of Akha tribal in Thailand and the Hani tribal in China and to analyze the cultural similarities and differences between these two groups. The research sites were Pa Kluay Village, Mae Fah Luang District, Chiang Rai, Thailand and Jiayin (甲寅 Jiǎ yīn), Honghe District, Hun He County, Yunnan, People's Republic of China. The key informants were 20 Akha people from Pa Kluay village, Mae Fah Luang district, Chiang Rai Province, Thailand, and 20 Hani people in the village of Jia Yin, Honghe District, Yunnan Province, China.

The results of the study found that the Hani tribal clothing was woven and worn by Hani people and decorated with silver metal, black color painted. They believe that black is the color of life and auspicious. The Akha tribe of Thailand was divided into three types named "Uo Lao Akha", "Lome Akha" and "Pamee Akha", the clothes of these Akha people are not very different. Clothes were woven and worn by the groups and decorated with metal. The culture of dressing of these two tribes looked very similar both in terms of color and decorations. The Akha were historically classified as part of the Hani people who moved to Thailand. Therefore both groups have similar culture. However there may be a slight difference because of the characteristics of different terrains which caused the different raw materials used.

Keywords : Culture, the Akha, the Hani, Faith, Clothing

บทนำ

อาข่า (Akha) เป็นชนเผ่าแขนงหนึ่งของชนเผ่าธิเบต-พม่า มีภาษาพูดมาจากแขนงชาวโล-โล ภาษาลาหู่ (มุเซอ) และลีซอ ไม่มีตัวอักษรใช้ อาข่า สามารถแยกศัพท์ได้ดังนี้ อา แปลว่า ขึ้น ข่า แปลว่า ไกล ความหมายของคำว่าอาข่า คือ ห่างไกลความขึ้น ชื่ออาข่านี้มาจากความเชื่อที่ว่า ถ้าอยู่ใกล้แม่น้ำจะเกิดโรคภัยไข้เจ็บมาก และจากตำนานของอาข่าที่เล่าสู่รุ่นหลังมากล่าวว่า กาลครั้งหนึ่งอาข่าได้เสียชีวิตไปมาก เนื่องจากอยู่ใกล้แม่น้ำ ซึ่งอาข่าเรียกโรคนี้ว่า "มีหิ" โรคนี้อาจตรงกับโรคคอหิวตักโรค หรือไข้มาลาเรียอย่างใดอย่างหนึ่ง (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2550)

อภิชาติ ภัทรธรรม (2550:5) ได้กล่าวว่า อาข่าหรืออีก้อ มีได้มีพื้นเพเดิมอยู่ในประเทศไทยมาก่อน แต่ได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้ อาข่ามีถิ่นเดิมอาศัยอยู่ตามบริเวณพื้นที่เขาสูงทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ของจีนในเขตมณฑลยูนนาน ในแคว้นสิบสองปันนา แล้วอพยพเข้าไปอยู่ในประเทศเมียนมาและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ตามภูเขาในแคว้นพงสาลี ประเทศลาว และตอนเหนือสุดของประเทศไทย ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน แพร่ ตาก กำแพงเพชร สำหรับประเทศเมียนมาในเขตเชียงตุงของรัฐฉาน มีประชากรชาวอาข่าจำนวนมากเป็นที่ 2 ของพลเมืองทั้งหมด เรียกว่า เชนก้อ ส่วนมากอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐฉาน สำหรับชาวเขาเผ่าอาข่าในประเทศไทย อพยพมาจากแคว้นเชียงตุงของประเทศเมียนมา บางส่วนมาจากลาว และบางพวกก็อพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนาในสาธารณรัฐประชาชนจีน ข้อมูลการสำรวจเมื่อปี พ.ศ.2545 ชาวเขาเผ่าอีก้อหรืออาข่าในประเทศไทย มีราว 68,653 คน คิดเป็นร้อยละ 7.43 ของประชากรชาวเขาในประเทศไทย (ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา, 2550) จากการศึกษาและสอบถามข้อมูลจากผู้สูงอายุชาวเขาเผ่าอาข่าในโครงการพัฒนาโดยเกี่ยวกับการอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย สรุปได้ว่า

1. กลุ่มแรกเรียกว่า "อีล้ออีข่า" อพยพเข้ามาในประเทศไทย อพยพมาจากชายแดนประเทศเมียนมา เข้ามาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2435 ส่วนหนึ่งอพยพมาจากประเทศเมียนมาเพราะเกิดปัญหาการปกครอง ส่วนหนึ่งอพยพหนีภัยคอมมิวนิสต์มาจากตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนและลาว โดยได้มาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อีล้ออีข่านี้เรียกว่า "อีล้อไทย"

2. กลุ่มที่สอง อพยพเข้ามาในประเทศไทยเมื่อประมาณ 70 ปีมานี้ ได้แก่ อีโก้ “อุโล้อักซ่า” หรือ “อีโก้เมียนมา” อพยพเข้ามาที่โครงการพัฒนาตอยตุง เริ่มต้น ที่หมู่บ้านผาหมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จากนั้นได้อพยพเข้ามาเรื่อยๆ โดยเฉพาะที่โครงการพัฒนาตอยตุง มีชาวเขาเผ่าฮาเข้ามามากถึง 27 หมู่บ้าน ลักษณะเด่น คือ ผู้หญิงใส่หมวกชนิดหัวกลมสั้นๆ (บางคนเรียกว่า อีโก้หัวโตหรืออีโก้หัวเรดาร์) แต่อีโก้ไทยหรืออุโล้อักซ่า ผู้หญิงใส่หมวกยาวประดับขนไก่ และขนนกนำมาล้อมสี่

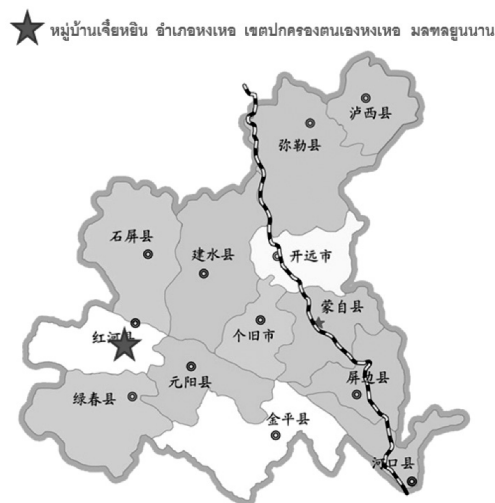
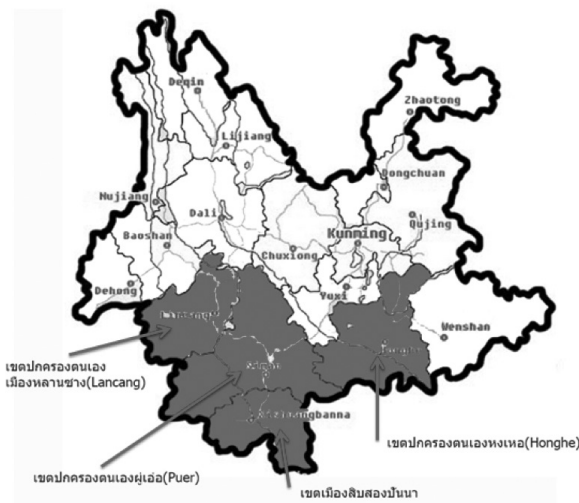
3. กลุ่มที่สามเรียกว่า “อายอักซ่า” อพยพเข้ามาในประเทศไทย อพยพเข้ามาประมาณ 70 ปี ที่ผ่านมา อาศัยอยู่ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อีโก้กลุ่มนี้ทั้งชายและหญิงไม่ชอบแต่งชุดประจำเผ่า แต่มักใส่เสื้อผ้าเช่นเดียวกับคนไทยพื้นเมือง บางครั้งถ้าดูลักษณะต่างๆ ไปแล้วจะไม่ทราบว่าเป็นฮา

ภาพที่ 1 แผนที่อพยพที่อยู่ของชนเผ่าฮา
ที่มา: ออนไลน์. (ผู้วิจัยปรับปรุงข้อมูลแผนที่)

ภาพที่ 2 แผนที่ของชนเผ่าฮาในประเทศไทย
ที่มา: ออนไลน์. (ผู้วิจัยปรับปรุงข้อมูลแผนที่)

ภาพที่ 3 แผนที่จีนและแผนที่ชนเผ่าอาหฺนินในมณฑลยูนนาน
ที่มา: ออนไลน์. (ผู้วิจัยปรับปรุงข้อมูลแผนที่)

จากความสำคัญดังกล่าว นับตั้งแต่ที่มีการอพยพ ของชนเผ่าอาหฺนินเข้ามาอยู่ในประเทศไทย วัฒนธรรมต่างๆ ของชนเผ่าอาหฺนินที่ถือว่ามรดกวัฒนธรรมมาจาก ชนกลุ่มน้อย อาหฺนินในสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า แม้ว่าชนเผ่าอาหฺนินจะมีภูมิลำเนาหรือถิ่นฐานเดิมที่เดียวกันก็ตาม แต่เมื่ออพยพย้ายถิ่นฐานไปยังประเทศอื่น ซึ่งต่างกันด้วยสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศ จึงทำให้ชาวเผ่าอาหฺนินที่อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศไทยมีความเหมือนและความแตกต่างกัน ผู้วิจัยในฐานะเป็นชาวอาหฺนินของสาธารณรัฐประชาชนจีน กำลังศึกษาอยู่ที่สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในประเทศไทย ยังไม่พบงานด้านเรื่องการเปรียบเทียบวัฒนธรรมด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาหฺนินของประเทศไทยและชนเผ่าอาหฺนินของสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงสนใจศึกษาวิจัยวัฒนธรรมชนเผ่าอาหฺนินของประเทศไทยและวัฒนธรรมชนเผ่าอาหฺนินของสาธารณรัฐประชาชนจีน ในขอบเขตของการศึกษาวัฒนธรรมด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งสองประเทศ ซึ่งจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งสอง และการเปลี่ยนแปลงของชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าทั้งสองจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการรักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งสองประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาหฺนินหมู่บ้านปากถั่วของประเทศไทยและชนเผ่าอาหฺนินหมู่บ้านเจียวฮิน (甲寅 Jiǎ yīn) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนเผ่าอาหฺนินหมู่บ้านปากถั่วของประเทศไทยและชนเผ่าอาหฺนินหมู่บ้านเจียวฮิน (甲寅 Jiǎ yīn) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

คำถามหลักในการวิจัย

1. วัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาหฺนิน ในประเทศไทยและวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาหฺนินในสาธารณรัฐประชาชนจีน แสดงออกถึงความเชื่อที่แตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร
2. ความแตกต่างของวัฒนธรรมของชนเผ่าอาหฺนินของประเทศไทยและชนเผ่าอาหฺนินของสาธารณรัฐประชาชนจีน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมศาสตร์และปัจจัยอื่นๆ อย่างไร

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยและชนเผ่าฮานีในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย

หมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย

หมู่บ้านเจี่ยหยิน (甲寅 Jiǎ yī n) อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ชนเผ่า อาข่า ในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และ ชนเผ่า ฮานี ในหมู่บ้านเจี่ยหยิน อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้เป็นบุคคลที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้สูงอายุ 50 ปีขึ้นไป และต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- ชนเผ่า อาข่า ในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย จำนวน 20 คน
- ชนเผ่า ฮานี ในหมู่บ้านเจี่ยหยินอำเภอ หงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 20 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชนเผ่า อาข่า ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย
2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชนเผ่า ฮานี ใน อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน
3. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการตั้งคำถามสำหรับสัมภาษณ์ จำนวน 20 ข้อ โดยครอบคลุมคำถามหลักในการท้าววิจัยทั้ง 2 ข้อ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
4. ปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ และนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างของชนเผ่า อาข่า

ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยและกลุ่มตัวอย่าง ของชนเผ่า ฮานี ใน อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในด้านความเชื่อของชนเผ่าอาข่า และชนเผ่าฮานี

6. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในด้านเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่า และชนเผ่าฮานี

7. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮานี ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายด้านเครื่องแต่งกายทั้งสองชนเผ่า มาเปรียบเทียบ ความเหมือนและความแตกต่างของทั้งสองชนเผ่า ดังนี้

1. การเปรียบเทียบด้านเครื่องแต่งกาย

ในการศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮานี ด้านเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้แบ่งการเปรียบเทียบออกเป็น 2 ข้อได้แก่ การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชาย และการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชาย

1.1.1 การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าในไทย

ชาวอาข่าในประเทศไทยมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไปเป็น 3 แบบ คือ แบบ “อูโล้อาข่า” แบบ “โลมีอาข่า” และ แบบ “ผาหม้ออาข่า”

การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าแบบ อูโล้อาข่า จะสวมเสื้อแขนยาวตกแต่งด้วยผ้าหลากสี และปักลวดลายคล้ายของผู้หญิง แต่ตัวเสื้อจะสั้นกว่า ส่วนกางเกงคล้ายกางเกงสะดอ แต่เป็นผ้าฝ้าย ย้อมครามหมวกทำเป็นผ้าหนาแล้วม้วนปลายสองด้านเข้าหากันแล้วเย็บติด นำผ้าฝ้ายย้อมพันอีกที ตกแต่งด้วยพู่สีแดง

การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าแบบ โลมีอาข่า เสื้อ มีลายปักประดับชายเสื้อโดยรอบและรอบตะเข็บข้างทั้งซ้ายขวา

หรือบางที่ไม่มีปักชายเปลี่ยนเป็นปักประดับอย่างงดงามที่
สาบหน้า

การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าแบบ ผาหม้ออาข่า
เสื้อผู้ชายตัวยาวกว่าอาข่ากลุ่มอื่นเย็บด้วยแถบผ้าก๊วยขาว
เรียงซ้อนกัน อาจติดกระดุมหน้าหรืออ้อมไปติดกระดุมข้างซ้าย
มักประดับสาบหน้าด้วยเหรียญเงิน หรือสร้อยเงินร้อยลูกกระพรวน
กางเกงก็คล้ายกับกลุ่มอื่น

ภาพที่ 4 รูปการแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่า
ที่มา: ออนไลน์.

1.1.2 การแต่งกายของผู้ชายเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐ ประชาชนจีน

การแต่งกายของผู้ชายเผ่าฮาหนี จะสวมเสื้อผ่าอก และ
กางเกงขายาว ใช้ผ้าสีดำ หรือสีชาวกโทกหัว โดยจะมีเครื่องประดับเงิน
ทำเป็นกระดุมของเสื้อ และสวมกำไลเงิน โดยเสื้อผ่าที่สวมใส่
จะใช้สีดำเป็นส่วนใหญ่ จะไม่ใช่หลายสีเหมือนผู้หญิง และเสื้อผ้า
ที่ใส่เข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ผู้ชายเผ่าฮาหนีจะต้องสวมเสื้อผ่าใหม่
เข้าร่วมพิธี

1.1.3 ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกาย ของผู้ชาย

ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชายเผ่า
อาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนเปรียบเทียบ
ได้ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชนเผ่า	รูปแบบ	เสื้อ	กางเกง	เครื่องประดับศีรษะ	เครื่องประดับกาย	เครื่องประดับเสื้อผ้า
อาข่า	3 แบบ	แขนยาว	ขายาว	หมวกผ้า	กำไรเงิน	ตกแต่งเหมือนผู้หญิง
ฮาหนี	1 แบบ	แขนยาว	ขายาว	ผ้าโพก	กำไรเงิน	กระดุมเงิน เรียบง่าย

ภาพที่ 5 รูปการแต่งกายของผู้ชายเผ่าฮาหนี
ที่มา: ภาพถ่าย. (ผู้วิจัยถ่ายภาพเอง)

1.2 การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง การแต่งกายของผู้หญิง

1.2.1 การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าในไทย

ชาวอาข่าในประเทศไทยมีลักษณะการแต่งกาย
ที่แตกต่างกันออกไปเป็น 3 แบบ คือ แบบ “อุโล้วอาข่า” แบบ
“โลมีอาข่า” และ แบบ “ผาหม้ออาข่า”

การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าแบบ อุโล้วอาข่า
นุ่งกระโปรงอัดกลีบสีดำ หรือน้ำเงินอมดำ สนับแข้งสีน้ำเงินอมดำ
ปักผ้าแถบสี เข็มขัด ผ้าปักหอยเบี้ย เสื้อคอกลมผ่าหน้าแขนยาว
ปลายแขนกั้นผ้าแถบหลากสีจากข้อศอกถึงข้อมือสามเหลี่ยม
ด้วยสีแดง ด้านหลังเสื้อปักลายเรขาคณิตในกรอบเส้นตรง
หลายเส้นประมาณครึ่งล่างด้านข้างผ่าจากชายขึ้นไป 1 คืบทั้ง
2 ด้าน หมวกผ้าเป็นรูปกรวยคว่ำ ยอดกรวยจะป้านประดับ
เม็ดเงินกลมผ่าซีกขนาดต่างๆ กันตามแนวนอนสลับกับกระดุม
เม็ดเล็กๆ แถบผ้าสีจากหน้าผากขึ้นไปกับยอดหมวกมีฟู่ห้อย
จากยอดหมวกลงมาหลายฟู่ ลูกปัดร้อยเป็นเส้นหลากสีหลายเส้น

ห้อยลงมาตามขอบหมวก หน้าผาก จอนหู ประดับห้อยเหรียญเงินเก่า สายรัดคางดำด้วยลูกปัดร้อยเป็นเส้นหลายเส้นหลากสี ห่วงเงินรอบคอ แผ่นเงินกลมปิดหน้าอก

การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาซงแบบ โลมีฮาซง สวมกระโปรงอัดกลีบสีดำ หรือน้ำเงินเข้ม ใส่สนับแข้งสีน้ำเงิน เสื้อคอกลม แขนยาวผ่าหน้าสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ยาวพอประมาณ ผ่าข้าง 2 ข้าง ด้านหลังเสื้อปักลายโปรง แขนเสื้อกั้น แถบสีต่างๆ จากข้อมือจนถึงใต้รักแร้ เข็มขัดผ้าประดับด้วยห้อยเบี้ยหางลูกเต๋อยป่า หมวกเป็นผ้าปักเม็ดเงินผ้าซีกเป็นแถวเรียงจากหน้าผากขึ้นไปหาท้ายทอยและด้านข้าง ด้านหลังหมวกใช้กล่องเงินแบบแบนรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหันทางด้านเล็กน้อยบน ตกแต่งด้านข้างด้วยพวงมาลัยผ้าสีแดงพวงลูกปัดหลากสี ด้านข้างเหนือหูขึ้นไปแขวนลูกเงินกลมโปรงข้างละหลายลูก ห้อยเหรียญเงินโบราณตามจอนผมลงไป มีสายรัดคางทำจากลูกปัดหลากสีประดับด้วยห่วงเงินที่บริเวณหน้าอก คอ และลูกเต๋อยตามแบบของฮาซง

ภาพที่ 6 รูปการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาซง
ที่มา: ออนไลน์.

การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาซงแบบ ผาหมีฮาซง ใส่กระโปรงอัดกลีบสีน้ำเงินหรือดำ เสื้อสีดำหรือน้ำเงิน คอกลมผ่าหน้า แขนยาวกั้นผ้าสีต่างๆ จากข้อมือถึงใต้รักแร้ สนับแข้งสีดำหรือน้ำเงิน ปักลายเหมือนกับลายปักเสื้อด้านหลัง บริเวณหน้าอกตกแต่งด้วยแผ่นเงินเล็กบ้างใหญ่บ้าง หมวกผ้าประดับด้วยเม็ดเงินกลมผ้าซีกรอบศีรษะ แนวหูประดับเงินเหรียญเก่า มีสายรัดคางเป็นเงิน และลูกปัดหลากสี

1.2.2 การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาซงในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ผู้หญิงของชนเผ่าฮาซงเป็นคนที่รักสวยรักงาม ให้ความสำคัญกับรูปที่ปักอยู่กับเสื้อผ้า ในการตัดเย็บเสื้อผ้า จะตั้งใจในการออกแบบและประณีตในการปักเย็บรูป โดยใช้ด้ายจำนวน 5 สี ในการปักลวดลายของรูปที่จะปักในเสื้อผ้า ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง ซึ่งส่วนใหญ่จะปักเป็นรูปดอกไม้และรูปสัตว์ต่างๆ เครื่องประดับจะมีความสำคัญในการแต่งกายของชนเผ่าฮาซง โดยส่วนใหญ่ทำขึ้นมาจากโลหะเงิน เช่น ต่างหูเงิน กำไลเงิน สร้อยคอเงิน และเครื่องประดับที่ใช้ตกแต่งเสื้อผ้าส่วนใหญ่ทำจากโลหะเงินทั้งสิ้น

รูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงฮาซง จะแบ่งช่วงของการแต่งกายตามอายุ ไม่ว่าจะเป็นรูปทรง รูปแบบ สี และเครื่องประดับต่างๆ และที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ เครื่องประดับศีรษะ ในชีวิตจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยสาวถึงแต่งงาน และช่วงวัยหลังคลอดลูก

ช่วงวัยเด็ก เสื้อผ้าจะแต่งแบบเรียบง่าย ลักษณะร่าเริง น่ารัก สีสดใส ลวดลายส่วนใหญ่จะอยู่ที่เครื่องประดับศีรษะ

ช่วงวัยสาวถึงแต่งงาน ช่วงนี้จะเป็นการแต่งตัวของผู้หญิงเผ่าฮาซงที่แต่งตัวสวยงามที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเครื่องประดับศีรษะ และเครื่องแต่งกายจะถูกตกแต่งด้วยเครื่องเงินประดับมากที่สุด เสื้อผ้านอกจากสีดำเป็นสีหลักแล้ว ยังมีเสื้อผ้าที่ทำจากหลากสี เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง ทำให้ดูแล้วมีความสดใสเปรียบเหมือนดอกไม้ที่กำลังเบ่งบาน ซึ่งช่วงวัยสาวถึงวัยแต่งงานนี้จะเป็นช่วงที่มีความโดดเด่นที่สุดในชีวิตจากการแต่งกาย

ช่วงวัยหลังคลอดลูก ช่วงนี้จะเป็นช่วงสุดท้ายของการแต่งกาย การแต่งตัวจะเป็นไปอย่างเรียบง่าย เครื่องประดับศีรษะ และเครื่องประดับเสื้อผ้าจะไม่ค่อยมี สีของเสื้อผ้า ก็จะเป็นสีดำและสีกรมท่า ไม่ค่อยมีสีอื่น

ภาพที่ 7 รูปการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาหนี
ที่มา: ออนไลน์ และ ภาพถ่าย. (ผู้วิจัยถ่ายภาพเอง)

1.2.3 ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิง

ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนเปรียบเทียบดังนี้

เปลือกหอยเบี้ย้มากเป็นพิเศษ เนื่องจากชาวอาข่ามีความเชื่อว่าเปลือกหอยเบี้ย้มจะเป็นเสมือนเครื่องรางช่วยคุ้มครองป้องกันช่วยขจัดปัดเป่าอันตราย นำพาแต่สิ่งที่ดีๆ มาให้กับผู้สวมใส่

ตารางที่ 2 ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชนเผ่า	รูปแบบ	เสื้อ	กระโปรง	เครื่องประดับศีรษะ	เครื่องประดับกาย	เครื่องประดับเสื้อผ้า
อาข่า	3 แบบตามกลุ่ม	เน้นสีดำ	อัดกลีบสีดำนํ้าเงิน	หมวกผ้า	กำไล สร้อย ทำจากโลหะเงิน+หลากหลาย	ตกแต่งเครื่องประดับ
ฮาหนี	1 แบบ 3 ช่วงอายุ	เน้นสีดำ สลับสีสดใส	เน้นสีดำ สลับสีสดใส	ผ้าโพก	กำไร สร้อย ทำจากโลหะเงิน	ปักรูปธรรมชาติ สีสสดใส

2. การเปรียบเทียบความเชื่อด้านเครื่องแต่งกาย

ในการศึกษาการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนี ด้านความเชื่อของเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเชื่อด้านเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความเชื่อด้านเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่า

2.1.1 ด้านเครื่องประดับ

หญิงชาวอาข่านิยมสร้างความสวยงามแพรวพราวให้เครื่องแต่งกายเพิ่มเติมด้วยการ ปักเหรียญเงิน ลูกปัดหลากสี เปลือกหอยเบี้ย้มประดับลงบนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายประจำเผ่าแทบทุกชิ้น โดยเฉพาะส่วนที่เป็นเข็มขัดมักพบว่ามีการปักประดับ

2.1.2 ด้านการปักลวดลาย

ลักษณะของลวดลายส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากจินตนาการอันเฟริศแพรวของบรรพบุรุษในการนำเอาลักษณะของธรรมชาติที่ปรากฏอยู่รอบตัว เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ไบไม้ สัตว์แมลง ก้อนหิน เป็นต้น นำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายงานปัก ผสมผสานไปกับลวดลายที่มาจากข้าวของเครื่องใช้ เครื่องดนตรีในวิถีชีวิตประจำวัน และในประเพณีของชนเผ่าอาข่าจนกลายเป็นลวดลายงานปักที่หลากหลาย เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าปักชนเผ่าอาข่าที่สะท้อนถึงตัวตนของชนเผ่าอาข่าที่ชัดเจน งานปักของชนเผ่าอาข่าใช้สีสดใสสวยงาม ลวดลายปักบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์และธรรมชาติ โดยมีการปักลวดลายดังนี้

2.1.2.1 ลายอาลูละโอ หรือลายลันผีเสื้อ ตามชื่อเรียกของชาวอาข่า ในสมัยโบราณนั้นเสื้อของชาวเผ่าอาข่าจะปรากฏลายอาลูละโอ หรือลายลันผีเสื้อแทบทุกผืน ที่มาของลวดลายเกิดจากบรรพบุรุษของชนเผ่าอาข่าจินตนาการมาจากการเห็นผีเสื้อออกหาอาหารในธรรมชาติมีส่วนที่ยื่นออกมาในการคูดน้ำหวานจากดอกไม้ จึงนำมาประยุกต์เป็นลวดลายบนผืนผ้า พบลวดลายนี้ได้ในผ้าของชาวอาข่าแทบทุกผืน โดยเฉพาะเสื้อของผู้หญิงชาวอาข่า

2.1.2.2 ลายดอกแสงอาทิตย์ (ซิมิจาดู) ซิมิจาดู เป็นภาษาชนเผ่าอาข่า เป็นชื่อที่ชาวอาข่าหมายถึงดอกไม้ชนิดหนึ่งมักขึ้นในป่าบริเวณที่ชาว อาข่าอาศัยอยู่ลักษณะมีสีแดง หรือสีแดงส้ม มีเกสรดอกที่ยาวเป็นรัศมีออกมาเป็นดอกกลมคล้ายพระอาทิตย์ ด้วยการที่ชนเผ่าอาข่าเป็นชนเผ่า ที่อาศัยอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ จึงนำเอาลักษณะของธรรมชาติที่ปรากฏอยู่รอบตัว ดังเช่นลักษณะของดอกไม้ ชนิดนี้ที่ชาวอาข่าเรียกว่า ซิมิจาดู หรือดอกแสงอาทิตย์นำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายงานปักบนผืนผ้า ลายซิมิจาดู หรือดอกแสงอาทิตย์เป็นลายโบราณที่ใช้สืบทอดต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ชาวอาข่ามีความเชื่อกันมาแต่โบราณว่า ดอกแสงอาทิตย์ เป็นดอกไม้มงคล จะนำแต่โชคลาภความสุขความเจริญมาให้แก่ผู้เป็นเจ้าของชนเผ่าอาข่า จึงมักปลูกต้นไม้ไว้ ที่บ้านด้วย

2.1.2.3 ลายก้อนหิน ลายก้อนหิน เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ลักษณะของลวดลาย เป็นลายสามเหลี่ยมเรียงต่อกัน ที่มาของลวดลายนั้นมาจากวิถีชีวิตในสมัยโบราณของชาวเขาเผ่าอาข่าที่นับถือศาสนาคริสต์ซึ่งมักนิยมวางก้อนหินรูปร่างคล้ายสามเหลี่ยมล้อมเป็นวงกลมเล็กๆ ไว้ที่บริเวณท้ายสวนหรือไร่ของตน ส่วนตรงกลางของวงล้อมก้อนหินจะเว้นที่ว่างไว้เพื่อวางไม้กางเขน ลักษณะเป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณที่ชาวอาข่าเชื่อว่า ก้อนหินและไม้กางเขนนี้จะช่วยปกป้องคุ้มครองพวกเขาให้ปลอดภัย ผลผลิต ในท้องไร่ท้องนา ก็มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ หญิงชาวอาข่าจึงจินตนาการรูปลักษณ์ของก้อนหินนั้นมาสร้างสรรค์ปักเป็นลวดลายบนผืนผ้าจนเป็นเอกลักษณ์บนผืนผ้าปักของชนเผ่าอาข่า

2.2 ความเชื่อด้านเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮานี

โดยความเชื่อของชนเผ่าฮานีเชื่อว่า ธรรมชาติจะมีดาวและพระจันทร์ ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ และชนเผ่าฮานีเป็นคนเชื่อมั่นในธรรมชาติ และเขาอยากให้สิ่งเหล่านี้ได้อยู่ใน

เครื่องแต่งกายหมด ซึ่งชนเผ่าฮานีเชื่อว่าเมื่อธรรมชาติเหล่านี้ อยู่ในเครื่องแต่งกายหมดแล้วชีวิตของเขาจะได้อยู่แบบสมบูรณ์

2.3 ความเหมือนและความแตกต่างความเชื่อด้านเครื่องแต่งกาย

ความเหมือนและความแตกต่างความเชื่อด้านเครื่องแต่งกายของเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮานีในสาธารณรัฐประชาชนจีนเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 3 ความเหมือนและความแตกต่างความเชื่อด้านเครื่องแต่งกายของเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮานีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชนเผ่า	เครื่องประดับ	ลวดลาย	ความเชื่อ
อาข่า	โลหะเงิน เปลือกหอยเปีย	จากจินตนาการ ธรรมชาติ	เป็นเครื่องราง ป้องกัน
ฮานี	โลหะเงิน	ขนนก ธรรมชาติ	ธรรมชาติทำให้ ชีวิตสมบูรณ์

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบวัฒนธรรมด้านการแต่งกายชนเผ่าฮานีในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

เสื้อผ้าที่นำมาสวมใส่ ของทั้งสองชนเผ่าจะเกิดจากการทอขึ้นใช้เอง และนำมาประดับด้วยเครื่องโลหะเงิน เป็นส่วนใหญ่ เน้นสีดำ โดยมีความเชื่อว่า สีดำเป็นสีแห่งชีวิต เป็นสิริมงคล ส่วนวัฒนธรรมด้านการแต่งกายชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย มีลักษณะการแต่งกายแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ 1) แบบ “อูโล้วอาข่า” 2) แบบ “โลมีอาข่า” และ 3) แบบ “ผาหม้ออาข่า” ซึ่งการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าทั้ง 3 แบบ ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เสื้อผ้าที่นำมาสวมใส่ เกิดจากการทอขึ้นใช้เอง และนำมาประดับด้วยเครื่องโลหะ ซึ่งการแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า จะมีลักษณะที่คล้ายกันมากกว่าต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสีของเสื้อผ้า เครื่องประดับหรือลวดลายของเสื้อผ้า ล้วนมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ส่วนความแตกต่างกันเล็กน้อยพบว่า แห่ลงวัสดุที่นำมาใช้ประกอบเช่น ขนนก คุณภาพของเงินโลหะเก่าที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ กับเงินโลหะใหม่ในประเทศไทย สำหรับการตีความสัญลักษณ์ พบว่ามีการให้ความหมายใหม่เพิ่มความเชื่อดั้งเดิม นอกจากนี้ยังพบว่าเรื่องวัฒนธรรมอาหาร

หลายอย่างคล้ายกัน แต่มีบางอย่างไม่มีในกลุ่มอาหณี แต่ปัจจุบันพบว่ามิในกลุ่มอาห่า ซึ่งจากประวัติศาสตร์ของชนเผ่าอาห่าในไทย มีบรรพชนอพยพมาจากจีน บางกลุ่มอพยพจากจีนผ่านทางพม่าเข้าไทย บางกลุ่มอพยพจากจีนผ่านเข้าทางลาวต่างๆ ช่วงเวลาแม้แต่ละกลุ่มจะมาต่างช่วงเวลากัน แต่สามารถพบลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งลักษณะทางวัฒนธรรมดังกล่าว สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้ง 2 หมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบวัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกายและความเชื่อ ของชนเผ่าอาห่าในประเทศไทย และชนเผ่าอาหณีในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อเป็นข้อมูลในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของทั้งสองชนเผ่า ในคราวต่อไป ควรจะศึกษาวัฒนธรรมในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่นอาหาร การปรับตัวของอาห่ารุ่นใหม่ในประเทศไทย และการปรับตัวของอาหณีในปัจจุบัน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อจะได้รับมือกับการเปลี่ยนแปลง และเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ยังทรงคุณค่าและความงามของทั้งสองกลุ่มให้สืบทอดต่อไป

บรรณานุกรม

- กัลยา ดิงศภัทย์. (2550) ความหมายและบทบาทของ “โก” ในโลกทัศน์ของชาวอาข่า. วิทยานิพนธ์ ศศ.ต. กรุงเทพฯ: คณะวิจัย
สายมนุษยศาสตร์โครงการ HCMR จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2519) ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- จำลอง อินทวงษ์. (2548) สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนของชนเผ่าและชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในประเทศไทย. เชียงใหม่ : สมาคม
“ชาวเขาเผ่าต่างๆ ชนเผ่าอาข่า หรือ อีเก้อ” (2560, มกราคม 16) [เว็บไซต์]. สืบค้นได้จาก : [http://www.sawadee.co.th/
thailand/hilltribes/akha.html](http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html)
- บุญรอด ชลารักษ์. (2552) วิถีชีวิตความเป็นมาและสภาพการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กาญจนบุรี:
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. [เว็บไซต์]. สืบค้นได้จาก : <http://www.sacict.com/ckfinder/userfiles/files/n8.pdf>
- ปนัดดา บุญสารระนัย. (2547) อาข่า หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- เมฆม สอดส่องกฤษ. (2560, มกราคม 16) “ภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมจีน” [เว็บไซต์]. สืบค้นได้จาก: [https://metchs.blogspot.com/
2011/11/18.html](https://metchs.blogspot.com/2011/11/18.html)
- อภิชาติ ภัทรธรรม. (2550) วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของอาข่า. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด

เอกสารจีน

- 刘顺才,赵德文 (2007) 《第五届国际哈尼/阿卡文化学术讨论会论文集》云南民族出版社
- 白永芳 (2005) 《哈尼族女性传统服饰及其符号象征》.硕士研究生学位论文: 中央民族大学.
- 外川智大 (2015) 《哈尼族妇女人类学研究的 中外差异》.硕士研究生学位论文: 云南大学.
- 李 阳 (2011) 《哈尼族服饰纹样视觉语言研究》.硕士研究生学位论文: 昆明理工大学.
- 红河县人民政府地方志办公室 (2010) 《红河县年鉴》德宏民族出版社
- 杨六金,龙庆华 (2013) 《国际哈尼、阿卡社会文化研究》云南人民出版社
- 罗开云 (2003) 《中国少数民族革命史》. 中国社会科学出版社.
- 张江华 (2003) 《中国少数民族现状与发展调查研究丛书》.堆龙德庆县藏族卷. 民族出版社.
- 哈尼族简史民编写组 (2008) 《哈尼族简史》民族出版社
- 程志方,李安泰 (2000) 《云南民族服饰》云南人民出版社
- 戴庆夏 (2003) 《现代语言学理论与中国少数民族语言学研究》(2003/1) 民族出版社.